

Wandeling 24

Monumenten in Eindhoven, II (7,9 km)

Een stralende dag in september, perfect voor de verkenning van wandeling 24. De laatste in deze serie.

Tijdens de vorige wandeling, 23, hebben wij herinneringen opgehaald bij 'monumenten' in Eindhoven-Strijp. Nu gaan we eerst op naar het buitengebied, en wel naar het buurtschap Riel; ook daar staan monumenten!

Vanaf de bushalte Beunderkensven is het 20 meter lopen naar een fietspad. Daar linksaf, tussen de bebouwing door en al gauw gaat het door het vrije veld. Bij knooppunt 27 is een verrassing; aan het bankje is een geldkist vastgemaakt, met een uitnodiging om te gaan schatgraven. De rebus die daarvoor aanknopingspunten moet geven is echter te moeilijk en bovendien lokt Riel. In 2020 is deze geldkist er niet meer (natuurlijk).

Rechtdoor; velden, bomen, boerderijen. Links een bord over wandelen in de Gijzenrooise Zegge. Dit is zeer aan te bevelen maar niet het doel van vandaag. Rechts, bij Riel 7, ligt een lager weiland en

In tegenstelling tot veel Brabantse gehuchten ligt Riel op wat lagere grond. Wie goed in het terrein kijkt ziet aan de noordkant, in het zuidwesten en in het zuidoosten hogere akkers. De oorsprong van de Lakerloop ligt dan ook tussen de boerderijen. Vanaf de 7e eeuw is hier menselijke bewoning; vanaf de 14e eeuw wordt Riel ook in de annalen genoemd, als onderdeel van de heerlijkheid Heeze. Na de Napoleontische tijd werd het onderdeel van de gemeente Zesgehuchten. Die kwam bij Geldrop terecht. Bij de annexatie van Tivoli kwam Riel vervolgens bij de gemeente Eindhoven.

De verhalen over Riel gaan vooral over het moeizame bestaan. Karige landbouw, lemen hutten, branden, een win-gewest. In de 19e eeuw begint het wat beter te gaan; de rijksmonumenten in Riel dateren dan ook uit die tijd. Veel inwoners heeft Riel nooit gehad; op wat ooit de dorpskern had kunnen worden staan nog steeds mooie eikenbomen in het gras. Met recht is dit dan ook een 'beschermd dorpsgezicht'.

Schatzoeken. In 2020 is deze geldkist er zijn er ook restanten van een diepe sloot. Dit is de oorsprong van de Lakerloop.

Bij de 'eiken in het gras' links, het Teun Gijssenpad op (Teun was een schilder die hier werkte). Aan de noordwestkant van het plein voorbij Riel 13 lopen en dan op het paadje links. Dat gaat vanzelf rechtsom, langs de Lakerloop. Hier staat wel wat water, maar vooral de smeerwortel heeft bezit genomen van de bedding.

Het paadje gaat richting bebouwing, en daar verdwijnt de Laak in het niets. Vlak daarvoor linksaf. Hazelnoten! De grond ligt vol! Na enige verzamelarbeid verder, aan het eind rechtsaf; langs de twee waterplassen lopen (Puttensedreef, Thomas Moredreef). Op het Diepmeerven schuin rechtsvoor en dan linksaf de Leeuwenstraat in. De bouwstijl toont dat dit een duidelijke 'Philipswijk' is. Nu rechtsaf (Berenstraat) en naar het Arnaudinaplein, het centrum van de Tivoliwijk.

Arnaudina was de voornaam van de laatste Vrouwe van Geldrop. Deze naamgeving van het plein is geen toeval; Tivoli behoorde tot de gemeente Geldrop toen Philips in 1929 hier ging bouwen, na conflicten met de gemeente Eindhoven.

Aan de overkant van het plein rechtsaf, de Poemastraat in, aan het eind weer rechts de Tijgerstraat in. Dan de Neushoornstraat oversteken om uiteindelijk deze hele menagerie te verlaten via een zandpad.

Linksaf bij de verharde weg (Erasmuslaan). Aan het einde hiervan de Petrus Canisiuslaan oversteken en bij de bushalte het park in. Rechtdoor, een speelplaats en ook een kleuterbad; het staat helaas al jaren droog. De kleine Stonehenge aan de rechterkant maakt dit gebrek niet goed. Dan de Dionysius de Karthuizerstraat in; typische naorlogse

Vertrekpunt: bushalte Bunderkensven (lijn 12). Deze straat is het verlengde van het Kannunikensven, en die is op zijn beurt een zijstraat (R) aan het einde van de Heezerweg (Eindhoven-Stratum)

Parkeren: bij ingang kerkhof aan het Eijerven; dit is een zijstraat (L) van het Kannunikensven. Vanaf de parkeerplaats over het fietspad in oostelijke richting lopen naar het vertrekpunt GPS-spoor: PVGE 24 Parkeren aanloop: 0,2 km).

N.B. deze wandeling (GPS-spoor: PVGE 24: 7,9 km) eindigt in Eindhoven-Centrum en is dus geen rondwandeling. Terugkeer naar het startpunt is mogelijk met buslijn 12 (vanaf het busstation of vanaf de halte aan de Vestdijk).

Stonehenge in Stratum

woningbouw. Linksaf, rechtsaf, de binnenring oversteken naar de Petrus Dondersstraat. Deze straat toont de verschillende vormen van woningbouw in de periode van 1963 (hoge nummers) tot 1938 (lage nummers). Eerst de zogenaamde '3 in 2' woningen uit begin jaren zestig, dan de 'middenstandswoningen' uit de jaren vijftig en tenslotte de 'herenhuizen' van vlak voor de oorlog. Particuliere auto's waren in de jaren veertig en vijftig nog zeldzaam. Ze werden geacht in een garage gestald te worden en niet op straat te staan.

Tussen Petrus Dondersstraat 79 en 81 en tussen 23 en 25 zijn dan ook ingangen tot 'garagepleinen', die in 2020 privé terrein zijn.

De Petrus Dondersstraat vrijwel geheel uitlopen. Vlak voor het einde linksaf de St. Odastraat in; dan linksaf, St. Odulphusstraat, en zo naar het Burghplein. Dit is nog steeds een wat burgerlijk plantsoen. De rolschaatsbaan die ooit honderden belangstellenden trok ligt er weer stilletjes bij. Ook de rock-and-roll feesten van weleer (met als dj Peter Dillen) bestaan niet meer; het lichtjesroutebord '75 jaar Witte Dorp' doet mij dan ook bedaagd aan. Dit komt ook omdat de fabriek van de DAF aan de Burghstraat plaatsgemaakt heeft voor nieuwbouw, in quasi-Dudokstijl.

Het Burghplein over lopen en rechtsaf de Burghstraat in. Links in de Burghstraat is de bouwstijl uit 1939, rechts die uit 1999; gelijkenis en verschil. Aan het einde

van de straat linksaf, de St. Jorislaan. Halverwege is hier links het St. Joriskerkhof (met diverse rijksmonumenten) en rechts huizen met 'eigenwijze nummers' zoals nummer 54. Rechtsaf, de Pastoor Dijkmansstraat in, links (Kettingstraat) en rechts (Sint Rochusstraat). Oud-Stratum manifesteert zich hier in diverse vormen.

Op de Geldropseweg even links en dan rechts de onderdoorgang tussen de nummers 83 en 87-89 (de Jumbowinkel) door. Na nog een links-rechts manoeuvre ligt daar opeens het Iristerrein. Van een braakliggend gebiedje is het via allerlei 'alternativiteit' nu gewoon een aardig parkje met een buurtcentrum geworden, een echte oase.

Door naar de Stuiverstraat, even rechts en dan links tot de Tongelreeststraat; daar rechtsaf. Hier staat het huis 'de Rietvink', eens gebouwd door de eigenaar van de gelijknamige stoomtimmerfabriek. Later kwamen dit huis en de tuin bij het terrein van de sigarenfabriek 'Karel I, v/h H. J. van Abbe'. Alleen een muur met gelijknamig opschrift herinnert aan deze periode. In mijn jeugd was de echte attractie echter de Tongelrese brug. Na school hier uren gekeken naar de scheepvaart; zou de brug echt genoeg omhoog gaan? De eigen waarneming is: ten minste in één geval niet! De brug ligt er nu verstild bij. Ook bij de bierbrouwerij/ijsfabriek 'de Valk' (nu DAF Museum) is het rustig. Bij de houtfabriek 'Picus' was het vroeger ook spannend: boomstammen werden op karretjes van het kanaal over de straat naar de fabriek getransporteerd. Ook met de verkeersintensiteit van toen een hachelijke onderneming.

Verderop linksaf de Lakerstraat in, een wonderlijk mengsel van bouwstijlen uit de jaren 1890-1940. Aan het eind linksaf de Fazantlaan op, en op de Nachtegaallaan naar links. Rechtsaf de brug over, hier in de Kanaalstraat een close-up van de Paterskerk (zie ook wandeling 7). De Vest-

Tongelrese brug

dijk oversteken (vroeger kwamen op dit punt de gemeentegrenzen van Eindhoven, Woensel en Stratum samen). In de Ten Hagestraat rechts het mooie pand 'Ravensdonck', in 2020 brasserie 't Zusje'.

Mijn aandacht wordt echter afgeleid door de flankerende bomen maar vooral door de herfsttijlozen die juist nu bloeien. Verrassende natuur; toch verder, de panden 11 en 13 uitgebreid bekijken. En dan oog in oog met de Catharinakerk. Niet mijn favoriet, hoewel een lichtshow van enkele jaren geleden de kerk transformeerde in een majestueuze Andalusische kathedraal.

De cyclus van 24 wandelingen is nu bijna afgesloten. Een kort bezoek aan het Stadhuisplein laat zien dat het ongeschikt is om deze serie te laten eindigen: te kaal, te kil en te on-Eindhovens (GPS-spoor: Stadhuisplein: 0,4km). Alsnog rechts dus, de Rechtestraat in. In de gelijknamige straat in Damascus werd Paulus bekeerd en bevond zich het huis van Judas. Hier

veelal kledingwinkels; gauw rechtsaf naar de Markt, dit is beter, 'warmte'. Ook loop ik nog even naar het Stationsplein (GPS-spoor: Markt Station: 0,3 km). Daar staat Anton Philips tussen de bloemetjes en voor de grote radio die station heet. Ook grote letters 'Eindhoven Centraal' op de achtergrond.

De vier en twintig afleveringen zijn voltooid. Lezer en wandelaar gegroet!

*Ab Stevels, september 2014, /
Cor Luijks, januari 2021*

Het 'Witte Dorp'. In 1937 krabbelde de Nederlandse economie na een lange depressie weer op. Philips nam weer personeel aan en in Eindhoven ging men weer bouwen. Voor een aantal 'herenhuizen' werd W. M. Dudok als architect aangezocht; hij had onder andere in Hilversum naam gemaakt. Zijn ontwerp voor 'tuindorp de

Burgh' – in de volksmond al snel 'het Witte Dorp' – was gebaseerd op een eerder ontwerp voor huizen in Tilburg.

Dudok was een van de voorvechters van de 'nieuwe zakelijkheid'. Strak, wit, zwarte basis, helderrood dak. Donkergroene voordeuren, smalle stalen kozijnen, erkers en balkonnetjes en speciale aandacht voor de woningen aan het einde van blokken huizen en op hoeken. Vooral daar ook de karakteristieke ronde raampjes. Vermeldenswaard zijn ook de twee winkelpanden en een aantal halfvrijstaande villa's aan de Geldropseweg.

Verkoop aan individuele eigenaren, rond 1960, leidde tot grotere diversiteit en een

sterk uiteenlopende staat van onderhoud. De omstreeks 1995 opgerichte bewonersvereniging heeft veel oorspronkelijks weten terug te brengen. Zelfs de huisnummers zijn weer uniform – alleen Petrus Dondersstraat 32 blijft eigenwijs.

De wijk ligt niet meer aan de rand van de stad, voetballen op straat kan niet meer door geparkeerde auto's. Maar nog steeds een fantastische wijk om in te wonen.

